

Олександр Джус

*Військовий інститут Київського національного університету
імені Тараса Шевченка, Україна*

МІЖНАРОДНЕ ВІЙСЬКОВЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Oleksandr Dzhus

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

INTERNATIONAL MILITARY PARTNERSHIP AS A WAY OF ENSURING MILITARY SECURITY OF UKRAINE

Military security is defined as an ability of a state to protect and defend its national interests, sovereignty, territorial integrity and inviolability from infringements with the use of military force, including the implementation of appropriate measures to prevent or neutralize military threats. It is necessary to point out that the revised «Military doctrine of Ukraine» focuses on international military partnership as a way to strengthen the military security of the state by integrating into such security structures that are most in line with its interests. The research outlines how by abandoning the non-alignment policy Ukraine will design new ways of implementing national security, prioritize the participation in improvement and development of Euro-Atlantic and European systems of collective security. In order to do so, Ukraine will integrate into European political, economic and legal frameworks with the aim of becoming an EU member and strengthening ties with NATO. A highly prioritized objective in terms of strengthening ties with NATO is the achievement of full interoperability of the Ukrainian Armed Forces with the Armed Forces of NATO member-states by 2020. At the same time, Ukraine is developing fruitful military cooperation with other nations, such as Turkey, China, Azerbaijan, GUAM states, etc. This type of cooperation stimulates the development of domestic military science and industry, promotes the modernization of the Armed Forces, as well as the design and development of new types of weapons and provides with a possibility to gain new experience in peacekeeping operations, and so on. The article focuses on the fact that the further expansion of GUAM is an objective necessity of the age. Closer engagement of Romania, Bulgaria, Poland and Turkey in the process of seeking a solution to the issues faced by the union, could transform this union into one of the key elements of stability and security in the Black Sea region. Therefore it is concluded that the regional dimension of military cooperation is an important aspect of international and national security.

Keywords: military security of a state, strategic partnership, geostrategic priorities, national interests, military doctrine, international stability.

Постановка проблеми. Воєнна безпека держави визначається не тільки наявністю потужних збройних сил, але й вмінням політичної та військової еліти створити систему партнерських відносин у військовій сфері з іншими країнами, визначити національні, геостратегічні пріоритети держави та захистити їх різноманітними засобами.

На думку фахівців, «воєнна безпека – це: спроможність держави до захисту та оборони її національних інтересів, суверенітету, територіальної цілісності і недоторканості від посягань із застосуванням воєнної сили; стан, за якого ймовірність війни зводиться до мінімуму внаслідок відсутності стимулів до застосування воєнної сили й умов, які б вимагали відновлення балансу сил, а також унаслідок проведення заходів із запобігання або нейтралізації воєнної небезпеки»¹.

¹ Малик, Я. (2014). До питання про воєнну безпеку України. *Ефективність державного управління*, вип. 41, 107.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На переконання І. Руснака, воєнна безпека України як одна з найважливіших складових національної безпеки підтримується складним комплексом політичних, економічних, військових та інших заходів. Переважне значення надається заходам політичного характеру, спрямованим на створення сприятливої для країни зовнішньої та внутрішньої обстановки, зміцнення міжнародного авторитету держави, усунення існуючих і потенційних конфліктних ситуацій, на що акцентували увагу такі українські дослідники як: І. Богач, О. Давиденко, С. Дякова, Ю. Карташов, Ю. Клименко, О. Котелянець, О. Нікіпелова, Ю. Палагнюк, О. Погібко, С. Полякова, О. Феденко та ін. На важливість військово-технічного співробітництва звертали увагу: В. Бегма, В. Білетов, Р. Боднарчук, Т. Ворона, О. Гриненко, М. Заклада, О. Звинчукова, С. Мокляк, О. Пивовар, О. Свергунов, О. Софронов, Р. Терлецький, Ю. Толочний, І. Фанін, І. Ханін, А. Шевцов, В. Шемаєв. Однак ефективність цих заходів досягається лише за умов, якщо вони поєднуються з діями оборонного характеру, спрямованими на силове стримування можливого агресора та блокування його спроб домогтися політичних цілей за допомогою зброї¹. На цей аспект, особливо після анексії Російською Федерацією Криму та розв'язанням так званої «гібридної війни» на Сході України, почали все більше звертати увагу українські аналітики. Так, Л. Білоус, А. Войцехівський, І. Долгов, Л. Зіняк, У. Ільницька, В. Корендович, В. Кротіков, Л. Марчук, Є. Тишук, Ю. Цирфа зосереджують увагу на конструктивності партнерства Україна – НАТО і Україна – ЄС. Ряд авторів закликають не обмежуватись цим важливим напрямком і ратують паралельно за інтеграцію України в інші міжнародні структури колективної безпеки, зокрема: Я. Малик, Ю. Овчаренко, О. Олховець, І. Руснак. Про роль ГУАМ в забезпеченні безпеки в Чорноморському регіоні пишуть Е. Алібейлі, Ю. Будзович. На військово-технічне співробітництво з Азербайджаном націлює М. Науменко. С. Корсунський, О. Мавріда і Д. Шевельов – стратегічним партнером бачать Туреччину. Про стратегічне військово-технічне партнерство з Китаєм закликають О. Гончаров, Л. Лещенко, О. Матусович тощо.

Мета статті – проаналізувати зазначені підходи до можливих й існуючих форм міжнародного військового партнерства та спробувати визначити можливі здобутки і складнощі такого партнерства в забезпеченні воєнної безпеки держави.

Виклад основного матеріалу. Міжнародне військово-технічне партнерство базується перш за все на основі політичних та правових рішень, що мають зміцнити безпеку держави в цілому та воєнну зокрема. Розвиваючи збройні сили та оборонно-промисловий комплекс, держава створює підґрунтя для участі у різноманітних форматах міжнародного військового партнерства задля реалізації власної політичної та воєнної стратегії.

Так, у грудні 2014 р. Верховна Рада України визначила курс України на інтеграцію в європейський економічний і правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі, а також поглиблення співпраці з Організацією Північноатлантичного договору з метою досягнення критеріїв, необхідних для набуття членства в цій організації².

Вищезазначене рішення суттєво підкорегувало загальні підходи до підтримання воєнної безпеки України та реалізації програм нашої країни з міжнародного військового партнерства. Мова йде, перш за все, про раціональну воєнну політику України, згідно з якою здійснюється реформування й розвиток сектору безпеки і оборони держави. Основним напрямком діяльності органів виконавчої влади в цій сфері визначене досягнення готовності сектору безпеки і оборони до відсічі зовнішній збройній агресії. При цьому передбачається прискорення імплементації європейських норм та принципів у функціонування ЗСУ, поглиблення взаємосумісності ЗСУ з відповідними силами країн Європейського Союзу й НАТО, реалізація оборонних аспектів Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом та затвердженої Президентом України Стратегії сталого розвитку “Україна – 2020”³.

Необхідно підкреслити, що в оновленій “Воєнній доктрині України” значна увага приділяється міжнародному військово-технічному партнерству як засобу зміцнення воєнної безпеки держави.

¹ Руснак, І.С. (2015). Воєнна безпека України у світлі реформування сектору безпеки і оборони. *Наука і оборона*, 2, 9.

² Закон про внесення змін до деяких законів України щодо відмови України від здійснення політики позаблоковості 2014 (Верховна Рада України). *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*. <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/35<19>> (2018, січень, 30).

³ Указ про Стратегію сталого розвитку “Україна – 2020” 2015 (Президент України). *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*. <<http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>> (2018, січень, 30).

Зокрема, у пункті 54 зазначається, що кожна держава має право гарантувати власну безпеку шляхом інтеграції в такі безпекові структури, які найбільш відповідають її інтересам. З відмовою від політики позаблоковості Україна вибудовує нові підходи до забезпечення національної безпеки, надаватиме пріоритет участі в удосконаленні та розвитку євроатлантичної та європейської систем колективної безпеки. Для цього Україна буде інтегруватися до європейського політичного, економічного, правового простору з метою набуття членства в ЄС, а також поглиблювати співпрацю з НАТО. Пріоритетним завданням поглиблення співпраці з НАТО є досягнення до 2020 року повної сумісності Збройних Сил України з відповідними силами держав-членів НАТО. Поглиблення співпраці з НАТО передбачає: розвиток багатосторонніх відносин у рамках сучасних механізмів НАТО, зокрема в рамках Спільної з ЄС політики безпеки і оборони, Хартії про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору, програми “Партнерство заради миру”, Концепції оперативних можливостей НАТО (КОМ/ОСС), Процесу планування та оцінки Сил НАТО (ППОС/PARP) і середземноморського діалогу; розвиток двосторонніх відносин України з державами-членами НАТО; надійне виконання взятих на себе партнерських зобов’язань, взяття на себе пропорційної частки відповідальності у спільних з НАТО операціях; неупереджений і прозорий аналіз реформ у Збройних Силах України з метою впровадження стандартів НАТО, забезпечення мобільності Збройних Сил України та оперативності їх розгортання; забезпечення підготовленості особового складу, технічної сумісності озброєння, військової та спеціальної техніки, а також оперативної сумісності підрозділів Збройних Сил України і держав-членів НАТО в рамках Програми перевірки та зворотного зв’язку Концепції оперативних можливостей НАТО (КОМ/ОСС)¹.

В цьому контексті Ю. Овчаренко слушно зазначає, що воєнну безпеку держави, її мирне існування гарантує передусім міжнародне співробітництво. Виходячи з того, що воєнна безпека досягається насамперед цілеспрямованою діяльністю у галузі міжнародного співробітництва, воєнна доктрина держави містить, по-перше, визначення місця держави у системі міжнародних відносин, системах регіональної (колективної) безпеки; по-друге, визначення напрямів діяльності та пріоритетних завдань щодо підтримання миру; по-третє, визначення вірогідних викликів щодо можливого порушення воєнної безпеки та здійснення міжнародного співробітництва, спільних запобіжних дій з метою підтримання міжнародної стабільності та воєнної безпеки².

Міжнародне військове партнерство передбачає не тільки обмін досвідом у сфері воєнного будівництва, проведення спільних навчань, підготовки кадрів тощо, а й надання країнами-партнерами необхідної допомоги у випадку збройної агресії проти однієї з держав, що відповідно значно посилює воєнну безпеку всіх учасників військового співробітництва.

З цього приводу О. Ольховець зауважує: “Для визначення зовнішньополітичних орієнтирів державної політики надзвичайно важливим є положення Воєнної доктрини, згідно з яким Україна, користуючись невід’ємним правом кожної держави на індивідуальну та колективну оборону, в разі збройної агресії не виключає можливості отримання військової допомоги від інших держав та передбачає підготовку держави до збройного захисту національних інтересів”³.

Практика захисту національних інтересів незалежних держав демонструє необхідність не тільки визначення стратегічних напрямків міжнародного військового партнерства (співробітництва з воєнними блоками та організаціями) як запоруки воєнної безпеки країни, а й встановлення міждержавних партнерських стосунків у військовій сфері.

Зокрема, Україна здійснює військове співробітництво з Азербайджанською Республікою, що знайшло своє відображення у низці угод (починаючи з 1997 р.). Військово-технічне співробітництво між Азербайджаном й Україною здійснюється за такими напрямками:

- розвиток коопераційних зв’язків при розробці і виробництві військової продукції;
- здійснення взаємних поставок озброєння, військової техніки, спецмайна та матеріальних ресурсів для потреб оборони і безпеки сторін;

¹ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України». *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*. <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/555/2015/page>> (2018, січень, 30).

² Овчаренко, Ю. (2013). Нормативно-правові аспекти розвитку Збройних Сил України в напрямку інтеграції в міжнародні структури колективної безпеки. *Актуальні проблеми державного управління*, вип. 3, 111.

³ Ольховець, О.П. (2014). Правові засади розвитку воєнної організації держави, та їх перспективи. *Юридична наука*, 1, 112.

– надання послуг військового призначення, в тому числі з модернізації, ремонту та обслуговування озброєння і військової техніки для Збройних Сил сторін, навчання відповідних військових фахівців¹.

Як приклад, наприкінці 90-х років початку 2000-х розвивалась співпраця в авіабудівній галузі: Азербайджанська Республіка купувала українські літаки АН-140-100. За контрактом між харківським Державним авіаційним виробничим підприємством та азербайджанським Державним концерном «АЗАЛ» азербайджанська сторона замовила чотири українські літаки (перший надійшов у грудні 2004 р.). Україна постачала Азербайджанській Республіці модернізовані ударні вертольоти Ми-24Г, літаки МиГ-29 та запчастини до них, іншу військову техніку².

Відповідно таке співробітництво зміцнює воєнну безпеку обох держав та є запорукою стабільності у Чорноморсько-Каспійському регіоні.

Особливого значення для зміцнення воєнної безпеки нашої держави набуває військова співпраця з Туреччиною. Це пов'язано з тим, що “Туреччина – близькосхідна, балканська, кавказька, середньоазійська, каспійська, середземноморська та чорноморська держава, яка у змозі грати стратегічну роль у всіх перерахованих регіонах одночасно і, таким чином, претендувати на глобальну роль”³.

Звертаючись до історії питання, науковці констатують, що між Україною та Туреччиною укладено кілька договорів – це меморандум про взаєморозуміння між військовими відомствами, підписаний 14.07.1993 р., угода про співробітництво в галузі військової підготовки, технології та науки, датована 27.07.1994 р., угода між українським Міністерством оборони і турецьким Генеральним штабом про співробітництво у сфері військової освіти і підготовки військ, укладена 28.01.1997 р., угода про співробітництво між органами, відповідальними за морський простір у Чорному морі, підписана 12.02.1998 р., угода про взаємний захист секретної інформації з військових питань від 23.11.2000 р., угода про оборонно-технічне співробітництво та протокол про співпрацю в галузі обміну інформацією щодо операції “Чорноморська гармонія”, обидва документи підписані 17.01.2007 р. та ін.⁴.

З точки зору С. Корсунського співробітництво між оборонними відомствами України і Туреччини набуває системного та комплексного характеру за такими напрямками: воєнно-політичний діалог, проведення двосторонніх консультацій та переговорів; співробітництво між видами збройних сил; спільна участь у навчаннях; обмін досвідом з питань розвитку збройних сил; співробітництво у галузі військової освіти; мовна підготовка. Сторонами обговорюється широкий спектр питань двостороннього військового та військово-технічного співробітництва, зокрема, щодо спільної участі у миротворчих операціях, продовження співпраці в рамках “Blackseafor” та «Чорноморська гармонія»⁵.

Аналізуючи характер міжнародного військового партнерства України у Чорноморсько-Каспійському регіоні, на нашу думку, варто розглянути перспективи військового співробітництва нашої держави в межах об'єднання ГУАМ (Грузія, Україна, Азербайджан, Молдова). Інтенсифікація такої співпраці змогла б значно посилити воєнну безпеку всіх країн цього об'єднання, України зокрема.

Перспективність такого партнерства на переконання Ю. Будзовича обумовлена тим, що країни члени ГУАМ на відміну від інших країн регіону мають низку характерних рис, які сприятимуть активному співробітництву між вище названими країнами:

- спільне історичне минуле у рамках перебування у складі СРСР;
- спільні проблеми посткомуністичної трансформації: перехідний стан економіки, неефективна демократія, низький рівень життя населення;

¹ Науменко, М.І. (2013). Військове співробітництво України з Азербайджанською республікою на сучасному етапі. *Історичні записки*, вип. 38, 146.

² Джафаров, И. Украина ищет в Азербайджане стабильного партнера для военного сотрудничества. <http://www.aze.az/news_ukraina_postavila_azerbay_44205.html> (2018, січень, 30).

³ Мавріна, О.С. (2012). Стратегічне партнерство в зовнішньополітичній практиці Туреччини. *Сходознавство*, 59, 52.

⁴ Шевелёв, Д. Украинско-турецкие отношения: эскизы к стратегии и тактике. *Новое восточное обозрение*. <www.ru.journal-neo.com/node/489> (2018, лютий, 05).

⁵ Корсунський, С.В. (2011). Українсько-турецькі відносини: минуле, сьогодення, завтра. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*, вип. 17, 28.

– наявні проблеми порушення територіальної цілісності і суверенітету у всіх держав, сепаратистські тенденції спровоковані Російською Федерацією;

– спільні євроінтеграційні прагнення, участь у проєкті “Східне партнерство”, співпраця з НАТО¹.

З точки зору Е. Алібейлі, перспективи розвитку ГУАМ можуть бути пов’язані з її перетворенням в один із ключових елементів нової архітектури європейської і трансатлантичної безпеки. Реалізація такої ролі можлива шляхом укладення низки військово-політичних угод між європейськими та євроатлантичними структурами безпеки – з одного боку, і ГУАМ – з іншого. Подальше розширення ГУАМ – об’єктивна вимога часу. Більш тісне залучення Румунії, Болгарії, Польщі та Туреччини до вирішення проблем об’єднання могло б перетворити даний союз в один з ключових елементів стабільності і безпеки в регіоні, так як всі вищезазначені країни є членами НАТО. Слід виробити адекватну стратегію розширення, яка б враховувала всі його форми за умови збереження комплементарності національних інтересів².

Отже, активізація діяльності ГУАМ за всіма напрямками, військовому зокрема, дозволила б зміцнити мир та безпеку у регіоні, стати стримуючим фактором експансіоністських планів Росії.

Зокрема, одним з важливих напрямків міжнародного військового партнерства України є взаємовигідне співробітництво з Китайською Народною Республікою. Практика міжнародних відносин свідчить, що для здійснення ефективного міждержавного партнерства у військовій сфері повинна бути низка передумов політичного, економічного, геополітичного та іншого характеру. Як стверджує Л. Лещенко, для розвитку відносин України і КНР таке сприятливе підґрунтя має місце. По-перше, між нашими країнами відсутні політичні антагонізми чи суперництво за вплив у регіонах або у світі загалом. Збереження цієї безконфліктності можна передбачити і на майбутнє. По-друге, цілком очевидна взаємна вигода всебічного співробітництва, передовсім торгово-економічного. По-третє, обоюдоцінний потяг країн до співпраці з метою забезпечення своїх інтересів. І, по-четверте, можливість “засівати чисте поле” двосторонніх взаємин, не обтяжених минулими образами, конфліктами чи претензіями³.

Досліджуючи питання військового партнерства України та КНР науковці констатують, що воно відбувається не один рік й має декілька важливих напрямків реалізації. Так, Україна та Китай брали участь у виробництві танка “Аль Халід”, яке у 2000 році розпочав Пакистан. Україна також веде і закінчує виконання контрактів із Китаєм за такими військово-технічними проєктами, як поставки турбін для кораблів і систем радіолокації. Реалізується проєкт “Аль Зарат” – модернізація танків Т-59, що відповідають китайській моделі Т-55. Військово-технічне співробітництво України й КНР на сьогодні взагалі являє собою надзвичайний резерв праці. Контакти з Китаєм в цій галузі пов’язані, перш за все, з авіабудуванням (контракти з АНТК ім. Антонова), ракетобудуванням (контракти з Дніпропетровським КБ “Південне”), співпраці у космосі тощо. В свій час відповідно до укладеного між Україною і Китаєм договору, Харківський військовий університет (зараз ХУПС ім. Івана Кожедуба) здійснював підготовку китайських фахівців протиповітряної оборони. На думку фахівців, не виключено, що в майбутньому Україна почне готувати й курсантів-льотчиків із КНР, а також здійснюватиме медичне забезпечення підготовки космонавтів, що особливо важливо для реалізації китайської космічної програми “Проєкт 921”. Крім того, на аерокосмічній виставці в китайському місті Чжухаї було підписано кілька угод про модернізацію та обслуговування китайської авіатехніки, зокрема модернізацію китайського літака У-8, який є копією українського літака АН-12. Крім того укладено угоду в галузі освоєння космосу. Зокрема, передбачено спільну роботу над новими космічними технологіями і, в тому числі, над створенням мікросупутника. Одним із головних напрямів співробітництва буде вдосконалення техніки для виведення супутників, створення платформ мікросупутників і просування амбітного проєкту космічного повітряного старту. Продовжуються переговори про придбання Китаєм Ан-70, який у своєму класі випередив на кілька років провідні авіаконструкторські бюро світу. Причому Київ уже погодився продати й технологію для будівництва машин даного класу в КНР. Крім того, Україна підключилася до китайської програми створення літака для регіональних перевезень – ARJ-21. Це реактивна

¹ Будзович, Ю. (2015). ГУАМ в контексті забезпечення безпеки та співробітництва чорноморського регіону. *Вісник Прикарпатського університету. Політологія, вип. 9*, 84.

² Алібейлі, Е.А. (2016). Вибір Україною зовнішньополітичної стратегії в середині 1990-х: варіант Гуаму. *Науковий вісник Дипломатичної академії України, вип. 23(2)*, 19.

³ Лещенко, Л.О. (2001). Українсько-китайські відносини: здобутки і перспективи. *Науковий вісник Дипломатичної академії України, вип. 5*, 150.

машина на 60-90 місць, що має стати основною на регіональних авіалініях у XXI столітті. Підписання українсько-китайської угоди про захист інтелектуальної власності дає можливість українським фахівцям поділитися з китайцями своїм досвідом у ракетобудуванні та створенні радарних оборонних систем високої точності¹.

Можна констатувати, що співробітництво України з Китаєм у воєнній сфері має в першу чергу військово-технічне та науково-освітнє спрямування, що сприятиме розвитку вітчизняної оборонної промисловості. На наше переконання, Україна має більш активно діяти у Азійсько-Тихоокеанському басейні, зміцнюючи партнерські стосунки (у військовій сфері зокрема) з провідними країнами, які впливають на геополітичну та геостратегічну розстановку сил не тільки в даному регіоні, а й у глобальному масштабі.

Окрім Китаю у Азійсько-Тихоокеанському регіоні Україна співробітничала у військовій сфері з В'єтнамом. В свій час була укладена міжурядова угода про співробітництво у військово-технічній галузі (1994 р.), працювала Міжурядова координаційна комісія з питань військово-технічного співробітництва (з 1995 р.). Україна і В'єтнам виконували програму військово-технічного співробітництва у військово-технічній сфері (ВТС) у 2011-2015 роках. Ведеться робота за такими напрямками співробітництва: модернізація озброєння та військової техніки СРВ, постачання нових зразків продукції військового призначення українського виробництва (військово-транспортні літаки, ракетні комплекси, радіолокаційна техніка тощо)².

Вочевидь, регіональний (локальний) вимір військового співробітництва, військове партнерство між окремими державами є важливими складовими міжнародної та національної безпеки. В той же час, європейський та євроатлантичний вектори міжнародного військового партнерства України, як зазначалося вище, залишаються магістральними у зміцненні воєнної безпеки нашої країни, захисту її суверенітету.

З точки зору Л. Зіняка, “європейська інтеграція має сприяти підвищенню загального рівня обороноздатності і військового суверенітету нашої країни, зміцненню національної безпеки та безпеки громадян, адже вона виключає застосування сили як методу залагоджування суперечностей, сприяє стабільності у відносинах з усіма сусідніми державами”³.

Військове партнерство України з ЄС на сьогоднішній день спирається на низку договорів, зокрема на Угоду про партнерство та співробітництво між Україною, Європейськими співтовариствами та їх державами членами від 14.06.1994 р.⁴, що є базовим двостороннім міжнародним договором сторін, а також низкою інших міжнародних угод, зокрема, Угодою про визначення загальної схеми участі України в операціях Європейського Союзу із врегулювання криз від 13.06.2005 р.⁵.

Важливо, що в “Угоді про асоціацію” мова також йде про співробітництво України з ЄС у сфері безпеки. Зокрема у Статті 7 “Зовнішня та безпекова політика” підкреслюється, що сторони повинні поглиблювати свій діалог і співробітництво та сприяти поступовій конвергенції у сфері зовнішньої та безпекової політики, у тому числі Спільної політики безпеки і оборони (СПБО), а також, зокрема, розглядати питання недопущення конфліктів та антикризового управління, регіональної стабільності, роззброєння, нерозповсюдження, контролю над озброєннями та експортом зброї, а також поліпшення взаємовигідного діалогу у космічній сфері. Співробітництво ґрунтуватиметься на спільних цінностях і спільних інтересах та спрямовуватиметься на посилення політичної конвергенції і ефективності, сприяння спільному політичному плануванню. Із цією метою Сторони використовуватимуть двосторонні, міжнародні і регіональні форуми⁶.

¹ Матусова, О.М., Гончаров, О.В. (2011). Україна в зовнішньоекономічній політиці Китаю. *Сучасні питання економіки і права*, вип. 2, 73.

² Мусійчук, В.А. (2012). В'єтнам – стратегічний партнер України у Південно-Східній Азії. *Сходознавство*, 60, 101.

³ Зіняк, Л.В. (2013). Військове співробітництво України та Європейського союзу за угодою про асоціацію. *Форум права*, 3, 245.

⁴ Угода про партнерство і співробітництво між Україною, Європейськими співтовариствами та їх державами-членами 1994. *Офіційний вісник України*, 2006, 24, 1794.

⁵ Угода між Європейським Союзом і Україною про визначення загальної схеми участі України в операціях Європейського Союзу із врегулювання криз 2005./*Офіційний вісник України*, 2008, 24, 726.

⁶ Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони 2015. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page>. (2018, лютий, 02).

Якщо взаємодія України з ЄС у безпековій сфері має переважно політико-дипломатичний характер, то співробітництво з НАТО спрямовано, в першу чергу, на реалізацію заходів військово-оборонного партнерства. Участь України у програмах НАТО має посилити обороноздатність нашої країни, зміцнити воєнну безпеку та національний суверенітет нашої держави.

Як стверджують фахівці, нині поточні та перспективні завдання співпраці з НАТО в оборонній сфері, а також в інших сферах практичної взаємодії окреслюються в Річних національних програмах співробітництва України з НАТО, які залишаються ключовим робочим документом нашої кооперації. Завдання співпраці в оборонній сфері можна згрупувати в чотири ключові напрями, які охоплюють весь спектр нашої відповідної взаємодії з Альянсом, а саме:

- підтримання воєнно-політичного діалогу;
- сприяння реформуванню й розвитку Збройних Сил України;
- забезпечення внеску в міжнародну безпеку та підтримання миру;
- оборонно-технічне співробітництво¹.

Аналізуючи особливості військового партнерства України та НАТО варто наголосити на тому, що наша країна завжди брала участь у забезпеченні стабільності у різних куточках світу, долучаючись до миротворчої діяльності Альянсу. Українська держава таким чином утворює власну суб'єктність у системі міжнародного військового партнерства, зміцнює авторитет у воєнній сфері.

Висновки. Стратегічне партнерство України з НАТО є важливим чинником позитивних змін у вітчизняній воєнній сфері, фактором зміцнення обороноздатності держави та основ демократичного розвитку. Міжнародне військово-партнерство розширює можливості України щодо зміцнення воєнної безпеки в умовах російської агресії. Стратегічним вектором міжнародного військового партнерства нашої держави є взаємодія з євроатлантичними структурами безпеки, участь у програмах співробітництва з НАТО у військово-технічній, освітній та інших сферах. В той же час, Україна здійснює плідну військову співпрацю з окремими країнами, зокрема з Туреччиною, Китаєм, Азербайджаном та ін., що стимулює розвиток вітчизняної військової науки та промисловості, сприяє модернізації Збройних Сил. Міжнародне військово-партнерство України дозволяє вирішувати низку важливих завдань щодо зміцнення воєнної безпеки нашої держави, зокрема розробки та освоєння нових видів озброєнь, набуття досвіду проведення військових та гуманітарних операцій, вивчення іноземних мов, опанування новітніх систем зв'язку та управління, набуття навичок з оперативного командування тощо.

References:

1. Malyk, Ya. (2014). Do pytannia pro voiennu bezpeku Ukrainy. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia* [On the issue of Ukrainian military security. The effectiveness of state governance], Iss. 41, 107-114. [in Ukrainian].
2. Rusnak, I.S. (2015). Voienna bezpeka Ukrainy u svitli reformuvannia sektora bezpeky i oborony [Military security of Ukraine in the time of defense and security sector reforms]. *Nauka i oborona*. [Science and defense], no. 2, 9-14.
3. *Zakon pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo vidmovy Ukrainy vid zdiisnennia polityky pozablokovosti» 2014* [The Law of Ukraine «On amending certain laws of Ukraine that implement Ukraine's decision to decline the non-aligned policy» of December 23rd, 2014]. <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/35<19>>>.
4. *Ukaz pro Stratehiiu staloho rozvytku "Ukraina – 2020" 2015* [Decree of President of Ukraine «On continuous development strategy "Ukraine-2020"» of January 12th, 2015]. <<http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>>.
5. *Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 2 veresnia 2015 roku "Pro novu redaktsiiu Voiennoi doktryny Ukrainy"* [On Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of September 2nd, 2015 "On the new wording of the Military doctrine of Ukraine"]. <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/555/2015/page>>.
6. Ovcharenko, Yu. (2013). Normatyvno-pravovi aspekty rozvytku Zbroinykh Syl Ukrainy v napriamku intehratsii v mizhnarodni struktury kolektyvnoi bezpeky [Legal aspects of the Ukrainian Armed Forces development to become integrated with international collective security structures]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia* [Current issues of state governance], Iss. 3, 109-113.

¹ Долгов, І., Корендович, В. (2013). Конструктивне партнерство Україна – НАТО: оборонні аспекти. *Наука і оборона*, 4, 5.

7. Olkhovets, O.P. (2014). Pravovi zasady rozvytku voiennoi orhanizatsii derzhavy, ta yikh perspektyvy [Legal bases of the State military structure development, and the related perspectives]. *Yurydychna nauka*. [Jurisprudence], no. 1, 108-114. [in Ukrainian].
8. Naumenko, M.I. (2013). Viyskove spivrobitnytstvo Ukrainy z Azerbaydzhanskoyu respublikoyu na suchasnomu etapi [Current military cooperation of Ukraine with the Republic of Azerbaijan]. *Istorychni zapysky*. [Historical notes], Iss. 38, 144-152. [in Ukrainian].
9. Dzhafarov, I. Ukraina ishchet v Azerbaydzhane stabilnogo partnera dlya voennoho sotrudnichestva [Ukraine is looking for a stable military cooperation partner in Azerbaijan]. <http://www.aze.az/news_ukraina_postavila_azerbay_44205.html>. [in Ukrainian].
10. Mavrina, O.S. (2012). Stratehichne partnerstvo v zovnishnopolitychniy praktytsi Turechchyny [Strategic partnership in Ukraine's foreign policy]. *Skhodoznavstvo [Orientalism]*, no. 59, 48-81. [in Ukrainian].
11. Shevelyov, D. (2010). Ukrainsko-turetskie otnosheniya: eskizy k stratehii i taktike [Relationships between Ukraine and Turkey: outlines of strategy and tactics]. *Novoe vostochnoe obozrenye*. [New military review]. <www.ru.journal-neo.com/node/489>. [in Russian].
12. Korsunskyy, S.V. (2011). Ukrayinsko-turetski vidnosyny: mynule, sohodennya, zavtra [Relationships between Ukraine and Turkey: past, present and future]. *Naukovyi visnyk Dyplomatychnoi akademii Ukrainy* [The Scientific Bulletin of the Diplomatic Academy of Ukraine], Iss. 17, 24-31. [in Ukrainian].
13. Budzovych, Yu. (2015). HUAM v konteksti zabezpechennia bezpeky ta spivrobitnytstva chornomorskoho rehionu [GUAM in the context of providing security and cooperation to the black sea region]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Politolohiia* [The Bulletin of the Carpathian University. Political science], Iss. 9, 80-88. [in Ukrainian].
14. Alibeili, E.A. (2016). Vybir Ukrainoiu zovnishnopolitychnoi stratehii v seredyni 1990-kh: variant HUAMU [Ukraine's decision on foreign policy strategy in mid 1990's: GUAM as an option]. *Naukovyi visnyk Dyplomatychnoi akademii Ukrainy* [The Scientific Bulletin of the Diplomatic Academy of Ukraine], Iss. 23(2), 13-20. [in Ukrainian].
15. Leshchenko, L.O. (2001). Ukrainsko- kytaiski vidnosyny: zdotuky i perspektyvy [Relationships between Ukraine and China: achievements and perspectives]. *Naukovyi visnyk Dyplomatychnoi akademii Ukrainy* [The Scientific Bulletin of the Diplomatic Academy of Ukraine], Iss. 5, 149-154. [in Ukrainian].
16. Matusova, O.M. (2011). Ukraina v zovnishnoekonomichnii politytsi Kytaiu [Ukraine's role in China's foreign policy]. *Suchasni pytannia ekonomiky i prava* [Contemporary issues of economics and law], Iss. 2, 69-75. [in Ukrainian].
17. Musichuk, V.A. (2012). Vietnam – stratehichniy partner Ukrainy u Pivdenno-Skhidnii Azii [Vietnam – strategic partner of Ukraine in South-Eastern Asia]. *Skhodoznavstvo. [Orientalism]*, no. 60, 89-109. [in Ukrainian].
18. Ziniak, L.V. (2013). Viyskove spivrobitnytstvo Ukrainy ta Yevropeiskoho soiuzu za uhodoiu pro asotsiatsiiu [Military cooperation of Ukraine and the EU on the behalf of association agreement]. *Forum prava. [Law forum]*, no. 3, 245-250. [in Ukrainian].
19. *Uhoda pro partnerstvo i spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu, Yevropeiskymy spivtovarystvamy ta yikh derzhavamy-chlenamy 1994* [Agreement on partnership and cooperation with Ukraine of the European community and its member states of 14.06.1994]. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy* [The Official bulletin of Ukraine], no. 24, 1794. [in Ukrainian].
20. *Uhoda mizh Yevropeiskym Soiuzom i Ukrainoiu pro vyznachennia zahalnoi skhemy uchasti Ukrainy v operatsiakh Yevropeiskoho Soiuzu iz vrehuliuvannia kryz 2005* [Agreement between the EU and Ukraine on the general scheme of Ukraine's participation in EU relief operations of 13.06.2005]// *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. [The Official bulletin of Ukraine], no. 24, 726. [in Ukrainian].
21. *Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhniymi derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony 2015* [Agreement on the association between Ukraine, as one party, and EU, European Community on Nuclear Energy and their member-states, as the other party]. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page>. [in Ukrainian].
22. Dolhov, I., Korendovych, V. (2013). Konstruktyvne partnerstvo Ukraina – NATO: oboronni aspekty [Constructive Ukraine-NATO partnership]. *Nauka i oborona* [Science and defense], no. 4, 3-7. [in Ukrainian].